

Utvecklingsplan för Herrljunga kommun fram till år 2020

Version 04,

2008-10-27

Elin Liljebäck, Herrljunga kommun
Per Florén, Fokus Herrljunga AB

Sammanfattning av Utvecklingsplan för Herrljunga kommun

På denna och följande sida sammanfattas arbetet med ”Utvecklingsplan för Herrljunga kommun”. Arbetet har genomförts under 2008 i form av ett antal seminarier. I de första deltog både politiker och ett antal cheftjänstemän från kommunen. I det avslutande arbetet deltog kommunstyrelsen utökad med representanter för övriga partier i fullmäktige. Varje del beskrivs mer ingående i den efterföljande texten.

Trender– de viktigaste omvärldsförändringarna

Det som händer i omvärlden påverkar Herrljunga kommun, kanske mer än någonsin tidigare. Följande omvärldsförändringar, trender, bedömdes få störst påverkan på kommunen som helhet:

De viktigaste styrkorna och svagheter

Herrljunga kommun har som alla kommuner både starka och svaga sidor.

Detta ansågs som kommunens viktigaste styrkor:

Följande pekades ut som de viktigaste svagheter:

Vision – detta vill vi förändra fram till år 2020

Strategiska mål – hur skall vi veta om vi är på rätt väg?

Handlingsplan – början till en handlingsplan för att uppnå vår vision

Grundläggande fråga, tidsperspektiv och syfte

Den grundläggande frågan för arbetet med en utvecklingsplan för Herrljunga kommun var:

Hur skall Herrljunga bli en långsiktigt framgångsrik kommun?

Tidsperspektivet för arbetet har varit **fram till år 2020** men med ett fördjupat **fokus på tiden fram till år 2013**.

Syfte har varit att ta fram underlag för **en kommunal utvecklingsplan**.

Tillvägagångssätt

Arbetet har genomförts med bred delaktighet från samtliga politiska partier och från ett antal ledande personer inom den kommunala förvaltningen. Arbetet har grundats på TAIDA-metoden utarbetad av omvärlds- och framtidsföretaget Kairos Future AB. Arbetet har letts av kommunutvecklare Elin Liljebäck och Per Florén, i början av arbetet konsult vid Kairos Future AB.

Inventering av trender, styrkor och svagheter samt förslag visionsdelar arbetades fram under två arbetsmöten med en breddgrupp den 24:e januari och den 21:e februari 2008. Bredgruppen bestod av politiker från samtliga partier samt ett antal chefstjänstemän från kommunen. Vision, förslag till handlingsplan samt lista på strategiska mått och mål formulerades och fördjupades i en något mindre grupp bestående av kommunstyrelsens medlemmar utökad med representanter för de partier som inte har platser i kommunstyrelsen under denna mandatperiod. Den utökade kommunstyrelsen träffades 19:e mars, 25:e maj samt 7:e oktober.

Historik

Herrljunga kommun har genom åren påverkats på många olika sätt av förändringar i omvärlden. Denna sammanställning vill lyfta fram några exempel på viktiga omvärldsförändringar som visat sig få stor betydelse för kommunen som helhet.

1989

- General Motors blir hälftenägare i SAAB Automobile.
- De första satelliterna för GPS- bruk placeras ut.
- World Wide Web uppfinns av Tim Berners-Lee vid CERN i Schweiz.
- Berlinmuren börjar demonteras.

1990

- Världens första vindkraftverk till sjöss placeras i Kalmarsund.
- Järnvägen har betytt och betyder mycket för Herrljunga kommun. Under året gjorde snabbtåget X2000 sitt första stopp på Herrljunga station. Det innebar kraftigt reducerade restider till de stora städerna.

1991

- Sovjetunionen erkänner de baltiska staternas självständighet.
- Herrljunga kommun skriver på avtal om mottagande av flyktingar.

1992

- Den svenska kronan släpps fri.
- GSM-systemet introduceras i Sverige.
- Inbördeskriget i Jugoslavien inleds.

1992

- Andra etappen, mellan Stenunga och Bergagärde, av väg 181s ombyggnad startas.

1995

- Förbud mot blyhaltig bensin införs.
- Sverige ansluter sig till EU.

1998

- IKEA öppnar sitt första varuhus i Kina.

1999

- Kunskapskällan byggdes, vilket medfört möjlighet till gymnasiestudier i kommunen.
- ”Millenniumbuggen” sysselsätter it-avdelningar världen över.

2000

- Sveriges första fasta landförbindelse med kontinenten, Öresundsbron, invigs.
- Lissabonstrategin, EU:s tillväxtstrategi antas.
- Beslut tas om ombyggnad av Storgatan i Herrljunga.
- Bush väljs till USA:s president.

2001

- Terrorattentat mot World Trade Center blir starten på ett mångårigt krig mot terrorismen.
- Herrljunga kommun går in i Leader+ samarbete i Sjuhärad och Kärnan.

2002

- Herrljunga kommun inleder satsningen ”Friskast i Sverige” med syfte att stärka befolkningens hälsa och att skapa nya affärsmöjligheter inom tjänstesektorn.

2004

- EU utvidgas med ytterligare tio medlemstater.
- Tsunamikatastrofen drabbar länderna runt Indiska oceanen och upp till 300 000 människor omkommer, varav 543 svenska medborgare.
- Bredbandsutbyggnaden i Herrljunga kommun tar fart.

2005

- Stockholms tätort har sedan 1990 vuxit med drygt 200 000 invånare.
- Orkanen Gudrun skapar stor förödelse.
- ”Lagom, Lugnt, Lantligt” kännetecknar Herrljunga kommun enligt årets medborgarundersökning.
- BO-dag arrangeras för första gången i Herrljunga kommun.
- Riksintresset av Remmene skjutfält upphävs.

2006

- Al Gores film ”En obekvämlig sanning” har premiär i USA.
- Det nya lokala partiet Kommunens väl blir vid valet kommunfullmäktiges största parti.
- Första spadtaget till kvarteret Ugglan tas.
- Poliskontoret i Herrljunga centralort stängs.
- Behovsuppehåll i Torpåkra och Mollaryd för införs för tågen på Älvsborgsbanan.

2007

- Beslut fattas att en utvecklingsplan för Herrljunga kommun ska tas fram.
- Polisen öppnar ett besökskontor, öppet en dag i veckan, i Herrljunga.

Omvärldens förändrade krav

Omvärlden förändras ständigt och därmed förutsättningarna för, och kraven på, Herrljunga kommun. I detta avsnitt beskrivs de förändringar i omvärlden, här kallade trender, som togs fram vid den första workshopen. Urvalet gjordes utifrån trendernas betydelse för utvecklingen i Herrljunga kommun. Följande trender valdes ut av deltagarna:

1. Globalisering – en allt mer global ekonomi
2. EU en allt viktigare del av vår vardag
3. Intensifierad teknisk utveckling
4. Ökad rörlighet – ökade transporter av människor och gods
5. Urbanisering – storstadsmagneten allt starkare
6. Ökad miljömedvetenhet
7. Ökad andel äldre

Trenderna beskrivs mer i detalj nedan, kompletterade av de hot och möjligheter som de förväntas ge upphov till.

1. Globalisering – en allt mer global ekonomi

Sveriges handel med omvärlden har ökat kraftigt de senaste 20 åren. Med IT-revolutionen som stödande kraft, och de allt lägre kostnaderna för såväl resor som transporter, har globaliseringen av marknaden intensifierats. EU-medlemskapet har inneburit tillgång till en allt större ”inre marknad” med allt färre handelshinder. Även flödet mellan länder utanför EU ökar kraftigt, inte minst från länderna i Asien. Detta har skapat en gigantisk marknad med extrem konkurrens och, inte minst, en världsekonomi som producerar allt mer varor och tjänster för varje år.

Möjligheter

- En i stort sett obegränsad marknad företag för med konkurrenskraftiga produkter.
- Även mycket udda produkter få stora volymer om de säljs till hela världen.
- Ökat intresse för, och kunskap om, olika länder, folkslag och kulturer – minskad rädsla för andra.
- En nära nog global arbetsmarknad för de som har ”rätt” kunskaper.
- Allt fler människor får en dräglig levnadsstandard.

Hot

- Ökade ekonomiska och politiska spänningar.
- En mycket tuffare konkurrenssituation för majoriteten av företag.

- Den kunniga och kreativa arbetskraften behöver inte stanna i Herrljunga, Göteborg eller ens i Sverige.
- Om det ökade välståndet koncentreras på allt för få personer kommer risken för krig och konflikt att öka.
- Den ökande produktionen av varor och tjänster riskerar att förbruka mer än av jordens resurser än vad vårt som är långsiktigt hållbart.

2. EU en allt viktigare del av vår vardag

Studier visar att över 60 % av ärendena på en dagordning för kommunfullmäktige har direkta eller indirekta kopplingar till EU. Den inre marknaden, som är ett av EU:s arbetsområden, innebär ett tryck på en homogenisering av regelverk. Fler och fler beslut som formar framtiden i Sverige tas på EU-nivå.

Möjligheter

- EU:s ställning i världsekonomin och världspolitiken stärks, vilket bidrar till god tillväxt i EU-området.
- En gemensam marknad underlättar handel mellan företag i olika länder.
- Möjlighet att genomföra lokala utvecklingsprojekt med EU-stöd ökar.

Hot

- En alltför långtgående homogenisering av lagstiftning kan skapa en svårare konkurrenssituation för svenska företag.
- Homogenisering av regler måste anpassas till genomsnittet, samtidigt är Sverige inte genomsnittligt.

3. Intensifierad teknisk utveckling

Den tekniska utvecklingen fortgår ännu på en mängd olika områden från jordbruk och byggande till IT och "Biotech". Över allt flyttas positionerna fram och nya produkter tas fram. Idag syftar mycket av teknikutvecklingen till att utveckla kommunikationer mellan människor världen över. Handeln har genom Internet ännu mer global. Nu är det i stort sett lika enkelt att handla en vara från en leverantör i ett annat land, på en annan kontinent som det är att köpa den lokalt.

Möjligheter

- Global marknad leder till ett stort utbud, en enorm efterfrågan och en mördande konkurrens (se hot).
- Lokala producenter kan bli globala utan att lämna hembyn och unika varor och tjänster kan erbjudas en global marknad.
- Möjlighet till distansutbildning och distansarbete ökar.

Hot

- Områden med stora geografisk yta och en utspridd bebyggelse har svårt att hänga med i den allt intensivare utbyggnaden av teknisk infrastruktur och de allt högre kraven på tekniskt kunnande.
- Mördande konkurrens.
- Den allt högre tekniska nivån på både det som produceras i industrin, och de allt mer avancerade maskiner som krävs för produktionen av dessa varor, ställer allt högre krav på arbetskraftens utbildningsnivå. Detta är ett hot mot en kommun som Herrljunga som har relativt låg utbildningsnivå.

4. Ökad rörlighet – ökade transporter av människor och gods

Under hela 1900-talet har kombinationen av teknisk utveckling, billig energi (framför allt olja/bensin) och en allt mer välutbyggd infrastruktur gjort det möjligt att resa och transportera mer och mer. I Sverige ser vi detta t.ex. på den allt mer omfattande arbetspendlingen och de allt längre semesterresorna. Internationellt ser vi ett ständigt ökande flöde av varor, inte minst på grund av förflyttning av produktion av till låglöneländer.

Möjligheter

- Ökade möjligheter att sälja till allt större marknader.
- Ökade möjligheter att resa, uppleva natur och kultur etc.
- Arbetsmarknadsregionen förstoras vilket dels ger den som söker arbete fler alternativ, dels ger den som söker arbetskraft fler att välja mellan. Den mest attraktiva, både arbetstagaren och arbetsgivaren, har störst chans att dra nytta av utvecklingen.
- Stigande drivmedelspriser kan minska resande och transporter med minskad miljöbelastning som följd.
- Den allt bekvämare internethandeln kan göra det möjligt för lokala aktörer att framgångsrikt sälja varor på en nationell eller till och mer internationell marknad (t.ex. Stay Hard).

Hot

- Ökad konkurrens från allt fler länder.
- Resande och transporter leder till negativ påverkan på miljön – ju mer resande och transporter desto större miljöpåverkan.
- De billiga transporterna leder till att allt större andel av den arbetskraftsintensiva tillverkningen flyttas till låglöneländer.
- Arbetsmarknadsregionen förstoras vilket leder till längre resor och därmed längre restider, vilket i sin tur leder till mindre tid hemma, med familj och vänner samt minskad tid för t.ex. föreningsengagemang.

- Stigande drivmedelspriser kan minska resande och transporter till nackdel för arbetsgivare (mindre urval på arbetssökande) och arbetstagare (färre jobb att välja mellan).
- Ökat resande och ökade transporter leder till att allt fler lever störda av trafikbuller från väg, järnväg och luftfart.
- Den allt bekvämare internhandeln minskar underlaget för lokal handel.

5. Urbanisering – storstadsmagneten allt starkare

Tillväxten i storstadsregionerna är, och har under lång tid varit mycket stark. De tre storstadsregionerna i Sverige Stockholm, Göteborg och Öresundsregionen har på senare år fått sällskap av tvillingstaden Linköping-Norrköping som kommit att bli landets fjärde storstadsregion. De fyra storstadsregionerna står för huvuddelen av BNP-tillväxten¹ i Sverige och utövar en stark dragningskraft på såväl människor som idéer och kapital. Det som förmodligen hindrar en ännu starkare koncentration till storstäderna är de kraftigt ökande priserna på mark och boende, de till bristningsgränsen utnyttjade infrastruktursystemen samt miljöproblemen, framför orsakade av bilavgaser.

Möjligheter

- När Göteborgsområdet växer, i takt med att befolkningen ökar och infrastruktursystemen byggs ut, framför allt snabbare järnvägar, kommer Herrljunga kommun att upplevas som allt närmare storstaden. Restiden från Herrljunga till Göteborg skulle inte vara avskräckande för en pendlare i Stockholm eller London.
- En stark tillväxt i riket som helhet ger goda förutsättningar för tillväxt och utveckling i staden OCH på landsbygden.
- En intressant grupp människor tröttnar efter några år på storstadens puls, buller och avgaser och längtar ut till landsbygdens och småstadens kvaliteter. Då kan Herrljunga kommun erbjuda både tillgång till både storstaden (via goda kommunikationer) och småstadens/landets kvaliteter (lagom, lugnt, lantligt).

Hot

- Landsbygden avfolkas på åretruntbefolkning och reduceras till ett pittoreskt besöksmål för storstadsbor.
- Statlig och regional samhällsplanering och tillväxtsatsningar riskerar att prioriteras utifrån ett storstadsperspektiv eftersom så mycket av den ekonomiska aktiviteten pågår där.

---

¹ BNP är en förkortning av bruttonationalprodukt, det vill säga total produktion inom en viss nation. För en fördjupad beskrivning av hur BNP utvecklas i olika delar av landet hänvisas t.ex. till Nuteks årsbok från år 2005, sid 11.

- Om Herrljunga kommun bara blir en plats man sover på kommer många av de kvaliteter som kommunen har idag att försvinna, det levande föreningslivet, handeln etc.
- Om infrastrukturen inte utvecklas, framför allt om snabbare tåg dröjer, kommer Herrljunga kommun att fortsätta att ligga ”utanför” storstadens räckvidd och därmed riskera att utarmas allt mer på framför allt unga, studiemotiverade innevånare.
- Allt mer av handel tenderar att samlas i och omkring de större städerna vilket utarmar handeln i mindre orter inom storstadens influensområde.

6. Ökad miljömedvetenhet

Al Gores film ”En obekvämt sanning”, som bidrog till att han fick Nobels fredspris 2007, var banbrytande när det gällde att nå de breda massorna med insikt i vilket klimathot vi står inför. Konsekvenserna av klimatförändringarna har blivit mer påtagliga för var och en av oss. Högre medeltemperaturer till följd av den ökande växthuseffekten, ökad förekomst av stormar och orkaner är några konkreta exempel som hjälpt oss att vakna.

Till följd av ökad medvetenhet har miljöhänsyn kommit att bli ett reellt konkurrensmedel för företag och en konkret planeringsförutsättning för den offentliga sektorn. På individnivå märks den ökade miljömedvetenheten bland annat genom ökad efterfrågan på ”schysst” producerade produkter och tjänster. Intresset för det långsamma (slow food, slow city), det njutningsfulla och för kvalitet ökar.

Möjligheter

- Höjda energipriser och miljöavgifter i kombination med ökad efterfrågan på gröna alternativ ger möjlighet till såväl fortsatt energieffektivisering inom etablerade branscher som intensifierad utveckling av nya miljö- och energiprodukter.
- Utveckling av lokal energiproduktion t.ex. i form av biomassa (från t.ex. ris från skogen och halm från åkern) och biogas (från t.ex. kögödsel) blir allt mer lönsam.
- Efterfrågan på lokalt producerade, förädlade, ”schyssta” produkter ökar. Begreppen ”Fair trade”, ”Slow food” och ”Krav” är exempel på utvecklingen.
- Den ökande miljömedvetenheten ökar efterfrågan på järnvägstransporter av såväl människor som gods.
- Ökade kostnader för drivmedel kan öka människors benägenhet att ”handla hemma”.
- Ökad miljömedvetenhet kan leda till ökad efterfrågan på ”naturnära boende”.

Hot

- Risk för en svår omställningsperiod för såväl företag som innevånare om nya, miljövänliga alternativ inte hinner bli konkurrenskraftiga snabbt nog eller om klimatkrisen tvingar fram tuffa begränsningar eller höjda priser på t.ex. resande, uppvärmning eller råvaror.
- Ökade kostnader/restriktioner mot resande kan minska Herrljungabornas tillgång till Göteborgsregionen.
- Förändringar i flora och fauna orsakade av klimatförändringar kan påverka såväl jord- som skogbruk negativt. Det mest näraliggande hotet är att nya arter av skadedjur skall etablera sig.
- Om klimatproblemen fortsätter att försvåras kan vi riskera att stora grupper miljöflyktingar behöver någonstans att vägen.

7. Ökad andel äldre

Den åldrande befolkningen är ett faktum för stora delar av västvärlden. Andelen personer över 65 år ökar, de ”äldre äldre”, det vill säga gruppen över 85 år ökar ännu snabbare. En åldrande befolkning innebär stora utmaningar men också stora möjligheter. Utmaningarna handlar framför allt om att antalet yrkesverksamma per pensionär tenderar att minska allt mer. Möjligheterna är t.ex. kopplade till att dagens äldre är friskare och mer aktiva i allt högre åldrar.

Möjligheter

- En stor grupp unga och pigga pensionärer som kan göra en viktig insats för samhället inom såväl förenings- som näringsliv.
- 40-talisterna, som nu är på väg att pensioneras, är en köpstark, ”ung” målgrupp som gärna reser, handlar och konsumerar tjänster.
- Ökad efterfrågan på boende i lugn och trygg miljö med närhet till service och till goda kommunikationer.

Hot

- Kraftigt ökade kostnader för vård och omsorg i livets slutskede.
- Minskad andel personer i arbetsför ålder belastar samhällsekonomin, vilket exempelvis kan leda till ekonomiska spänningar mellan olika grupper och olika behov.
- Nya generationer av pensionärer har mycket högra krav på den service och vård som samhället erbjuder.

Tre trender som kunde varit med

I arbetet med en omvärldsanalys så måste man hela tiden välja bort trender som kunde varit med. Några trender som mycket väl kunde varit med och som diskuterats i andra delar av arbetet är t.ex.:

- Service och tjänster utgör en allt större del av näringslivet.

- Upplevelser (starka, positiva sinnesintryck) allt viktigare när det gäller såväl service, tjänster som detaljhandel. Man talar t.ex. allt oftare om 5D – att stimulera alla fem sinnen.
- Kvinnor får en allt större makt över vad och hur mycket som konsumeras.

Herrljunga kommuns styrkor och svagheter

Varje kommun har sina styrkor och svagheter. Styrkor som hjälper organisationen att möta hot, ta vara på möjligheter och, framför allt, att ta sig allt närmare det önskade läget, så som det är formulerat i visionen. Men det finns också svagheter som hindrar och försvårar kommunens strävan efter utveckling och förbättring. De styrkor uppfattats som viktigast och mest angelägna att värna om och utveckla vidare är:

- Lagom, lugnt och lantligt – läge för det goda livet.
- Det genuina engagemanget i befolkningen.
- Engagerade företagare och lokalt förankrade företag.
- De höga natur- och kulturvärdena i kulturen.
- De goda tågförbindelserna, regionalt och nationellt.

De svagheter vi ser som de största hindren för framgång är:

- Jantelagen som ger en missunnsam stämning.
- En näringslivsstruktur med många företag i hårt konkurrensutsatta branscher.
- De dåliga vägarna och den bristande väghållningen.
- Det vikande befolkningstalet och åldersstrukturen.
- Folkhälsan som skulle kunna vara mycket bättre.
- En svag kommunal ekonomi.

Både styrkor och svagheter beskrivs mer i detalj nedan.

Våra styrkor

Lagom, lugnt och lantligt – läge för det goda livet

I Herrljunga kommun innebär ”läge för det goda livet” att leva i en lagom stor kommun med starka sociala nätverk. Hit har man kommit, fått ett jobb och fått möjlighet att ingå i en gemenskap². Här finns attraktiva boende miljöer, ett rikt föreningsliv och man kan känna sig relativt trygg. De på många håll välbevarade jordbrukslandskapet, ”mulens marker”, är ytterligare ett värde.

Den offentliga och kommersiella servicen är av en god kvalitet för en så liten ort. Särskilt uppskattad är skolan – att undervisningen är av god kvalitet

---

² Som exempel kan nämnas att integrationen av invandrare som kom till Herrljunga på 1990-talet har fungerat väl, med bara något enda undantag.

och att skolorna finns nära den plats man valt att bo på. I Herrljunga kommun finns förutsättningar för att prioritera det viktiga i livet. Här finns boende till rimlig kostnad och en stor arbetsmarknad en armlängd eller möjligen ett stenkast bort. De starka sociala nätverken bidrar till att skapa goda förutsättningar för trygga barn. Herrljunga kommuns läge för det goda livet kan sammanfattas med orden: lagom, lugnt och lantligt

Det genuina engagemanget i befolkningen

Engagemanget är en av våra största tillgångar. Det återfinns inom alla sektorer, i föreningslivet, näringslivet och i den offentliga sektorn. För det påståendet finns bevis, antalet föreningar är stort i Herrljunga kommun och en vetenskaplig studie³ visar att kommunpolitikerna här är mer engagerade än genomsnittet.

Engagerade företagare och lokalt förankrade företag

Herrljunga kommun är än idag en aktiv jordbruks- och industribygd. I kommunen finns ett stort företag, några medelstora men också många små företag. Flera av de produkter som tillverkas i kommunen säljs på en internationell marknad. Företagen med sina olika varumärken är välrenommerade och väl kända inom sina respektive branscher. Ett antal nya företag har sett dagens ljus på senare år: Kryddhuset, Kullings Kalvdans och Stay Hard är exempel på nya framgångsrika verksamheter, väl förankrade i Herrljunga kommun.

Samarbete mellan näringsliv och skola har utvecklats under lång tid i kommunen. Detta har underlättat rekryteringen av kompetent arbetskraft. Stiftelsen Herrljunga industrifastigheter har också haft ett viktigt bidrag till näringslivets utveckling i kommunen genom att underlätta lokalförsörjningen.

De höga natur- och kulturvärdena

Det hävdade odlingslandskapet, med inslag av ängs- och hagmark (det så kallade ”mulens marker”), våra sjöar och vattendrag och den välskötta skogen utgör en attraktiv inramning till och rekreationsplats för boende och besökare.

Herrljunga kommun har ett rikt kulturarv och bär spår av människors liv och verksamhet flera tusen år tillbaka i tiden. Hällkistor och järnåldersgravfält vittnar om den rika historia bygden har. Eriksbergs kungsgård och gamla medeltidskyrka kopplar oss starkt till Sveriges medeltid. De många hembygdsgårdarna visar upp hus och annan kulturhistoria från 1700- och 1800-talen. Kopplingen bakåt till historien är tydlig och närvarande.

---

³ Källa kommer att anges

De goda tågförbindelserna, regionalt och nationellt

Herrljunga centralort har en stark tradition som järnvägsknut. Här knyts Västra stambanan samman med Älvsborgsbanan och det finns dessutom direkttåg till Jönköping och Nässjö. Tack vare tåget kan regionens fyra centralorter Göteborg, Borås, Vänersborg/Trollhättan och Skövde alla nås inom en timme och Stockholm på 2,5 timmar. Kommunikation med tåg på Älvsborgsbanan, till framförallt till Borås, är viktig, inte minst för boende i södra delen av kommunen.

Våra svagheter

Jantelagen som ger en missunnsam stämning

Jantelagen formulerades av Aksel Sandemose i boken ”En flykting korsar sitt spår” år 1933. Några av budorden är:

1. Du skall inte tro att du är något.
3. Du skall inte tro att du är klokare än vi.
5. Du skall inte tro att du vet mer än vi.
7. Du skall inte tro att du duger till något.
10. Du skall inte tro att du kan lära oss något.

Jantelagen formulerar den negativa sidan av det lilla samhällets sociala kontroll och begränsning av individen. Den kan ta sig uttryck i kritik, avståndstagande, missunnsamhet och till och med mobbning och ren misshandel. I de grupper och samhällen där den är riktigt stark hindrar den i stort sett allt nytänkande och all utveckling. Men den sociala kontrollen kan även verka i positiv riktning, hålla tillbaka brottslighet och andra negativa beteenden, stödja den som kommit på sned och stödja goda initiativ. I grunden handlar det förmodligen om trygghet och generositet – kan vi leva med att det går bra för vår granne?

I Herrljunga finns exempel på både Jante och dess motsats, den goda sociala kontrollen. Flera företagare har berättat att de fått mycket positiva kommentarer när de startat sitt företag, några har också upplevt att kommentarerna blivit mer negativa när företaget har blivit framgångsrikt. Vår utmaning är kanske att lyckas förena det lilla samhällets positiva sociala kontroll med en generös och tillåtande attityd till de som vill bidra med något nytt och anorlunda, antingen det är företag, ungdomar eller andra.

En näringslivsstruktur med många företag i hårt konkurrensutsatta branscher

Jordbruks- och industrisektorn har genomgått tuffa strukturomvandlingar under senare år. Andelen av den svenska befolkningen sysselsatt inom dessa

näringar har minskat till förmån för service- och tjänstesektorerna. Många av de nya arbetstillfällena, för t.ex. unga akademiker, finns inom dessa sektorer. Näringslivsstrukturen i Herrljunga kommun, med relativt få service- och tjänsteföretag kan därmed utgöra en svaghet när det gäller att locka unga med längre utbildning att bosätta sig i kommunen.

Näringslivsstrukturen bidrar också till att invånarna i Herrljunga kommun har förhållandevis låga taxerade inkomster, vilket i sin tur innebär en begränsning för utvecklingen av den del av tjänste- och servicesektorn som riktar sig till konsumenter.

I analyser av vilka kommuner som är mest sårbarhet till följd av beroende av en eller ett fåtal arbetsgivare⁴ lyfts Herrljunga kommun fram som en riskkommun. Orsaken är inte minst att Tour & Andersson, TA, är en mycket betydande arbetsgivare med drygt 500 anställda och utgör därmed den utan konkurrens största privata arbetsgivaren i kommunen.

De dåliga vägarna och den bristande väghållningen

Den bristande standarden på vägarna i och omkring kommunen hämmar pendling såväl inom kommunen och till närliggande orter och städer. Även näringslivets transporter blir lidande, inte minst i de fall när de dåliga vägarna ger upphov till transportskador på godset. Särskilt allvarlig är den undermåliga standarden på vägen mellan kommunens två större samhällena Herrljunga respektive Ljung/Annelund, vilket riskerar att förstärka åtskillnaden mellan den norra och södra delen av kommunen.

Den kommunala organisationen, näringslivet och boende i Herrljunga kommun har under lång tid verkat för förbättringar på väg 181. Vissa insatser har gjorts, bland annat vad gäller Falköpingsvägen på sträckan mellan Herrljunga och Floby som har förbättrats avsevärt. I skrivande stund förbereds förbättringar av sträckan genom Bråttensbyskogen.

Till de redan beskrivna svagheterna kan följande tilläggas:

- Vinterväghållningen har av många företagare lyfts fram som ett stort problem, inte minst till och från Ljung/Annelund.
- Vägen till Vara är även den problematisk för näringsliv och transporter, inte minst den begränsade frihöjden i järnvägsviadukten vid Haraberget.
- Det fina vägnätet har brister i bärighet och kvalitet som påverkar t.ex. skogsnäringen negativt.

---

⁴ Se t.ex. rapporten "Sårbara industriregioner". Nutek 2002:1 sidan 23.

Det vikande befolkningstalet och åldersstrukturen

Det minskande innevånarantalet i Herrljunga kommun under de tio senaste åren har gett direkt negativa ekonomiska konsekvenser⁵ dels i form av minskat skatteunderlag och minskade statsbidrag, dels i form av en minskad bas för offentlig och kommersiell service. Ju färre innevånare desto färre affärer, serviceinrättningar etc.

Herrljunga kommun har kommit att få en åldersstruktur som kan liknas med ett timglas med en något underdimensionerad bas. Det viktigaste skälet till att den så kallade befolkningspyramiden har kommit att få ett sådant utseende är brist på personer i 20-29-årsåldern. Ungdomar i sena tonåren lämnar Herrljunga kommun för att studera, vilket är mycket positivt. Problemet är att de inte flyttar tillbaka i tillräcklig utsträckning när de är färdigutbildade och det är dags att etablera sig i arbetslivet och bilda familj. Herrljunga kommun har idag en begränsad attraktionskraft för ungdomar. De som inte är föreningsaktiva upplever en brist på aktiviteter. Detta faktum kan innebära att även de ungdomar ännu bor kvar kan välja att flytta.

Folkhälsan som skulle kunna vara mycket bättre

Invånare i Herrljunga kommun har en hög sjukfrånvaro, och lever i något högre utsträckning ohälsosamt⁶, i förhållande till andra jämförbara kommuner. Det är oklart vad detta beror på. Möjligen kan Herrljungas låga utbildningsnivå vara en bidragande orsak. Livsstilsfrågor, såsom kost- och motionsvanor samt bruk av tobak och alkohol, kan vara andra förklaringar.

En svag kommunal ekonomi

Till följd av befolkningsminskningen under de senaste åren har den kommunala ekonomin påverkats i negativ riktning. Minskat invånarantal innebär minskade intäkter vilket i sin tur begränsar såväl driftsanslag som investeringsutrymme. Statens olika krav på kommunerna har ökat och medfört ökade kostnader. Det har sammantaget påverkat de mindre kommunernas ekonomi betydligt i negativ riktning.

Herrljunga kommun har en förhållandevis stor lokalyta och ett utspritt fastighetsbestånd. Under de ekonomiskt tuffa åren på 1990-talet prioriterades verksamhet framför investeringar vilket har lett till ett eftersatt underhåll och ett betydande investeringsbehov i de kommunalt ägda fastigheterna.

---

⁵ Se även avsnittet ”En svag kommunal ekonomi”.

⁶ Se Herrljungas folkhälsobokslut.

Tillkommande kommentar

Under arbetets gång har ytterligare svagheter nämnts. En svaghet som kan vara värd att lyfta fram tillsammans med ovanstående är att Herrljunga saknar en mer profilerad turistattraktion, något som verkligen drar människor till kommunen. Borås har sin djurpark och sitt textilmuseum, Trollhättan sina slussar och sitt vattenfall, Lidköping sitt Läcköslott, Skara sitt sommarland och sin domkyrka.

En annan svaghet är att antalet nystartade företag är mycket lågt enligt organisationen ”Jobs and society”⁷ årliga undersökning. Herrljunga ligger där på plats 282 av landets 290 kommuner.

---

⁷ Se Nyföretagarbarometern på www.nyforetagarcentrum.se.

Vision – vårt önskade läge år 2020

Omvärlden förändras, vi själva förändras, men vilka förändringar längtar vi efter att få se när det gäller Herrljunga kommun som helhet? Hur vill vi att Herrljunga kommun skall se ut år 2020, på vilket sätt skall den vara annorlunda jämfört med idag? Det finns säkert många områden där våra drömmar om framtiden skiljer oss åt, men inom fem områden är vi eniga om vad vi önskar se fram till år 2020.

Vision för Herrljunga kommun till 2020

Vår vision är att Herrljunga år 2020 en kommun:

- Där det är ”gott att leva”.
- Som tagit flera steg närmare en långsiktigt hållbar kommun.
- Med en tydlig (och välkomnande) VI-känsla i kommunen.
- Med ett dynamiskt och lokalt förankrat näringsliv.

För att skapa möjlighet att förverkliga de fyra visionspunkterna krävs dessutom:

- En välskött kommunal ekonomi

Vårt övergripande strategiska mål (ibland kallat BHAG⁸) för tiden fram till år 2020 är:

- 10 000 innevånare i kommunen.

Dessa fem punkter, som tillsammans utgör visionen samt det övergripande strategiska målet, beskrivs mer i detalj nedan. Tillsammans med respektive punkt i visionen redovisas våra strategiska mål – vad vi skall följa upp för att kunna avgöra om vi är på rätt väg eller inte. Förslag till framgångsfaktorer redovisas i bilagan.

Där det är ”gott att leva”

År 2020 är Herrljunga kommun en attraktiv livsmiljö för oss som vill leva ett ”gott liv” där ”lagom, lugnt och lantligt” är kännetecknande för det goda livet. Människor i kommunen lever inte bara ett längre utan även ett bättre och friskare liv.

Tack vare en väl fungerande bostadsmarknad, god arbetsmarknad både inom kommunen och på pendlingsavstånd, bra miljö för såväl barn, vuxna som gamla har innevånarantalet år 2020 ökat från dagens drygt 9 200 till över

---

⁸ Brukar uttydas Big, Hairy, Audacious Goal, vilket i översättning blir ungefär Stort, Hårigt, Driftigt/Oförväget, Mål.

10 000. Denna ökning har möjliggjorts genom ett kraftfullt fokus på att öka antalet bostäder i kommunen, såväl småhus som andra former av boende. Det handlar om en ökning på mellan 200 och 600 bostäder under en elva-årsperiod.

Tack vare det ökade innevånarantalet har den offentliga servicen, inklusive skolor och äldreomsorg, kunnat behållas på en god nivå liksom den privata servicen och handeln. De nyinflyttande har bidragit både med nya idéer, nytt kunnande och nya företag.

Konkreta mål på vägen

Som tagit flera steg närmare en långsiktigt hållbar kommun

År 2020 har Herrljunga kommun på en rad områden kommit mycket närmare en långsiktigt hållbar utveckling. Såväl privatpersoner, företag som den kommunala organisationen har lärt sig att agera ”miljö- och klimatsmart”. Uppvärmning, transporter utnyttjar förnyelsebara energikällor. Återvinning av såväl energi som råvaror har hittat sin mest effektiva form. Såväl konsumtion som produktion sker allt högre grad på naturens villkor.

Herrljunga kommuns utveckling med bas i ekologiska hänsyn går hand i hand med en ansvarsfull ekonomi och utvecklade sociala värden. Detta tillsammans skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar kommun.

Konkreta mål på vägen

Med en tydlig (och välkomnande) VI-känsla i kommunen

År 2020 genomsyras kommunmedborgarnas tankesätt av en stark VI-känsla och en stolthet över den egna kommunen. Stoltheten är stor över det som innevånarna i kommunen tillsammans lyckats skapa. Den stärkta kollektiva självkänslan och självförtroendet skapar en välkomnande öppenhet och vilja att finna samverkan med individer och organisationer i och utanför kommunen. Öppenheten märks också i att Herrljunga kommun fått ett tillskott av invånare födda i andra länder som välkomnats och getts plats i kommunen. Andan av medskapande och delaktighet har förstärkts ytterligare under åren fram till år 2020 och är nu ett av Herrljunga kommuns starkaste kännetecken.

Konkreta mål på vägen

Med ett dynamiskt och lokalt förankrat näringsliv

År 2020 präglas näringslivet i kommunen av dynamik och bredd. Majoriteten av de tillverkande industrierna är kvar samtidigt som tjänste- och service-sektorn har stärkt sin position. Nyföretagandet är starkt och i många fall utnyttjas lokala resurser, t.ex. från jord- och skogsbruket, för att skapa nya verksamheter inom t.ex. livsmedel eller turism.

Tack vare näringslivets goda utveckling finns idag, år 2020, ett antal attraktiva arbetsplatser inom kommunens gränser vilket hindra att Herrljunga utvecklas till en sovstad som står tom dagtid.

Det nära samarbetet mellan näringsliv och skola har starkt bidragit till att underlätta försörjningen av arbetskraft med rätt erfarenhet och kompetens.

Konkreta mål på vägen

En välskött kommunal ekonomi

En ansvarsfull hushållning med skattemedel har varit en förutsättning för att den kommunala organisationen ska kunna utgöra en aktiv och handlingskraftig part i utvecklingsarbetet under perioden fram till år 2020.

Idag, år 2020, garanterar Herrljunga kommun en god offentlig service till medborgarna. Politikerna investerar för framtiden, i både materiella och immateriella värden.

Konkreta mål på vägen

Övergripande strategiskt mål (BHAG)

Herrljunga kommuns övergripande strategiska mål (BHAG) för tiden fram till år 2020 är:

- 10 000 innevånare i kommunen.

Bara 10 000? Varför inte 12 000 eller ”fler innevånare än Vårgårda”? Vår bedömning är att 10 000 innevånare är en tillräckligt stor utmaning, det innebär nämligen mellan 200 och 600 nya bostäder netto på elva år. Med tanke på att bostadsbyggandet i kommunen idag ligger på XX villor om året är detta stor utmaning som kommer att kräva att alla goda krafter samverkar, såväl privatpersoner, företag som den kommunala organisationen.

Om vi lyckas vända befolkningsutvecklingen kan vi se fram mot ett antal goda effekter:

- Ökade skatteintäkter.
- Ökat elevunderlag för nedläggningshotade skolor.

- Ökat kundunderlag för handel och service.
- Nya människor med nya kunskaper och värdefulla erfarenheter.
- Nya kontakter med andra delar av Sverige och världen genom de som flyttar hit.
- Ungdomar som har studerat kommer tillbaka med attraktiva kunskaper.

Men för att lyckas räcker det inte med att det finns bostäder, det måste också vara attraktivt att flytta till Herrljunga kommun. Här skall vara ”gött att leva”, kommunen skall utvecklas i hållbar riktning, här skall finnas en tydlig och välkomnande VI-känsla, ett dynamiskt näringsliv som skapar arbetstillfällen slutligen en kommun med god ekonomi. På så sätt sammanfattar målet 10 000 innevånare år 2020 allt det goda vi vill uppnå.